
11.03.09

TRIATU

JOSSE DE PAUW

KAMERMUZIEKZAAL - 20.00

19.15 Inleiding door Klaas Coulebier

CONCERTGEBOUW

BIO

TRIATU is een percussie-ensemble dat concerten en schoolanimaties brengt rond slagwerk, compositie-technieken en muziekstijlen. Op het programma van hun concerten staat enerzijds hedendaagse muziek, met een groot aandeel voor Belgische componisten en anderzijds muziek met etnische invloeden. In Juli 2005 werkten TRIATU en Het Spectra-Ensemble mee aan het project *De noces/Svadebka/De bruiloft* van Walpurgisen in het voorjaar van 2006 waren ze te zien in de productie *Volk* van Het Toneelhuis in een regie van Josse De Pauw. Ze werkten samen met de Zwitserse danseres-percussioniste Ania Losinger, in het kader van de Oorsmeerconcerten van Muziektheater Transparant.

Josse De Pauw werkt als acteur, regisseur en auteur. Na zijn studies aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel was hij een van de oprichters van de legendarische theatergroep Radeis en later van Schaamte, voorloper van het Kaaitheater. Zijn toneelstukken *Weg, Larf* en *Übung* waren internationale successen en werden meermaals bekroond. Ook zijn boeken *Werk* en *Nog* werden enthousiast onthaald. Hij speelde in verschillende films. Hij was artistiek leider van Het Net in Brugge en van het Antwerpse Toneelhuis. Vandaag werkt hij als onafhankelijk theatermaker.

UITVOERDERS

PROGRAMMA

---

ensemble

TRIATU

percussie

BJÖRN DENYS

DIMITRI DUMON

FRANK VAN EYCKEN

recitant en regie

JOSSE DE PAUW

Mauricio Kagel (1931),

Rrrrrr ..., 6 Duos voor 3 slagwerkers (1981-82)

- Railroad Drama
- Ranz des Vaches
- Rigaudon
- Rim Shots & Co
- Ruf
- Rutscher

Met teksten van Josse De Pauw

Dressur, uit Quatre Degrés, Slagwerktrio voor houten instrumenten (1976-77)

DRIE

PODIUM

Genoeg gelachen, nu Kagel!

Mauricio Kagel (1931 – 2008) is een geval apart. Hij werd op kerstavond geboren in Buenos Aires, zijn ouders waren van Russische afkomst en zelf zou hij zich later in Duitsland gaan vestigen. Het was Pierre Boulez, één van de iconen van de naoorlogse avant-garde van de jaren 1950, die hem overtuigde in 1957 naar Europa te komen. Voorheen had Kagel al grote bewondering voor Arnold Schönberg en zijn atonale en dodecafone muziek aan het begin van de 20ste eeuw. Als we vandaag zijn oeuvre overschouwen is het bij vele composities moeilijk te geloven dat ze gemaakt zijn door een componist die net deze twee componisten hoog in het vaandel droeg. Schönberg en Boulez zijn immers componisten bij wie systematiek en rationaliteit belangrijk zijn, terwijl Kagel bij momenten sympathiseerde met anarchistische ideologieën. Zijn muziek is vaak (schijnbaar) mijlenver verwijderd van de rationaliteit die zo typisch is voor onze Westerse kunstmuziek. Humor, theatraliteit, zelfrelativering en ironie zijn belangrijke ingrediënten van Kagels muziek en zijn werk moet dan ook in die context begrepen worden.

Essentieel is dat muziek voor Kagel een levend iets is, dat niet beperkt hoeft te worden door de mogelijkheden van muzieknotatie. Componisten in de 20ste eeuw zien zich wel vaker genoodzaakt nieuwe notatietechnieken uit te dokteren om hun specifieke artistieke verlangens in een notenbeeld om te zetten. We mogen niet vergeten dat het notenschrift dat wij vandaag kennen het resultaat is van een lange muziekhistorische ontwikkeling, maar dat die ontwikkeling niet gestopt is op het moment dat de notatie gestandaardiseerd is. Ons systeem

met notenbalken en ritmes is onlosmakelijk verbonden met een repertoire uit het verleden. Voor veel componisten laat deze 'schrijftaal' echter niet meer toe alle nuances vast te leggen die ze met hun muziek willen communiceren. Dat Kagel zijn leven lang gebruik heeft gemaakt van alternatieve notaties en uitgebreide tekstuele aanwijzingen is dan ook symptomatisch voor zijn originaliteit en authenticiteit als componist. Het muzikale idee in zijn hoofd primeert op de bestaande uitdrukkingmiddelen en waar nodig past Kagel de notatie dan ook aan ten gunste van zijn 'ideale' muziek.

Slagwerk is niet zomaar een instrument. Het is een verzamelnaam voor allerlei instrumenten waarop geslagen, gestreken en soms zelfs geblazen wordt. De slagwerker is dan ook een polyvalent musicus die in de eerste plaats getraind is om overal klank uit te krijgen. Net zoals Kagel zich niet laat remmen door de bestaande muzieknotatie, kan de slagwerker zich niet beperken tot één of enkele instrumenten. Zeker in de 20ste en 21ste eeuw wordt van deze muzikanten een grote flexibiliteit verwacht. Zo schreef John Cage al het gebruik van een echte cactus met contactmicrofoons voor. Edgar Varèse schreef in 1931 een eerste grootschalige compositie (*Ionisation*) voor 13 slagwerkers, waarin naast de traditionele instrumenten zelfs een sirene werd ingezet. De hedendaagse slagwerker is dus polyvalent en flexibel. Kortom: de ideale uitzendkracht. Naast veelzijdig, is de slagwerker wellicht ook de fitste van alle muzikanten. Niet alleen moet al het slagwerk materiaal natuurlijk regelmatig getransporteerd worden, het bespelen van slagwerk vraagt ook meer fysieke inspanning dan elk ander instrument. De klanken zijn het rechtstreekse resultaat

---

van hand- en armbewegingen maar eigenlijk is het hele lichaam in beweging. Dat maakt dat muziek voor slagwerk vaak ook een extra visuele dimensie heeft. Dat is natuurlijk een kolfje naar de hand van Mauricio Kagel, die in zijn muziek sowieso vaak extra aandacht besteedt aan het theatrale. Musicologen spreken al eens van 'instrumentaal theater' als het over zijn latere werken gaat. Met *Dressur* combineert Kagel zijn talent voor theatrale muziek met de ingebakken activiteit van het slagwerk. Naast de muzikale component, die zeer rijk en gevarieerd is ingevuld (er zijn meer dan 70 verschillende instrumenten nodig), staat de partituur bol van de 'actie-richtlijnen'. Deze zijn soms zo gedetailleerd dat ze flirten met de grens van het ridicule. Niet alleen de lichamelijke acties maar ook gelaatsuitdrukkingen worden door de componist voorgeschreven. Enkele voorbeelden uit de partituur:

Jump up and become small again straight away during this short phrase.

To bar 473 the performer improvises a pseudo-Fandango dance up until the ecstatic climax. Even if the spectators laugh: the ecstasy needs to be performed convincingly.

Het is veelbetekenend dat Kagel zelf in een tekst over *Dressur* niet over de klanken op zich spreekt, maar wel over 'akoestische handelingen'. De partituur bevat dan ook voor de ene helft strikt muzikale informatie en voor de andere helft 'regie-aanwijzingen'. De humoristische toon van het werk laat ook – ondanks de strikte richtlijnen van de componist – nog heel wat vrijheid aan de uitvoerders. In principe kunnen heel wat keuzes over de encenering door de uitvoerders zelf gemaakt worden, waardoor elk concert

anders is. De toevoeging van een acteur is dan ook perfect mogelijk in deze context en geeft ongetwijfeld een boeiende impuls aan het werk.

Vijf jaar na *Dressur*, dat eigenlijk deel uitmaakt van een grotere cyclus *Quatre Degrés*, schreef Mauricio Kagel het werk met de ongebruikelijke titel *Rrrrrr ...*. Dit zijn 41 stukken die allemaal met de letter r beginnen en apart uitgevoerd kunnen worden. Er zijn composities bij voor orgel, voor koor en piano, voor slagwerk, voor blazers en nog diverse andere bezettingen, zelfs een jazz combo. Kagel haalde het idee voor *Rrrrrr ...* bij de vroegste encyclopedieën. Hij stelde zich D'Alembert en Diderot voor die bij de letter r alle mogelijke begrippen en hun betekenis zochten om in het naslagwerk op te nemen. Voor de specifieke titels baseerde hij zich op het *Wörterbuch zur Musik* van Ferdinand Hirsch. Dergelijke miniaturen zijn typisch voor Kagel, die zich zelden of nooit muzikaal uitdrukt in bestaande genres of vormen, maar muziek maakt in de vorm die zich daar het beste toe leent.

Klaas Coulembier

LENTO

1 m-n-e-s-i-l-y h
2 b-d-f-k-p-r-v-o w-g-a-r

to bring you on the air more
the best music power more

LENTISSIMO

long vowels (i) on each vowel, fill the conson.
continuous change between (i) and (i)

TUTTI: long vowels on multi notes, and/or int, short consonants symmetric

S	A	T	B
very high	very high	very high	very high
319	125	87	299
146	150	125	86
190	248	179	189
139	188	190	248
269	199	139	169
296	296	99	229
148	99	148	189
189	129	139	125
very low 179	normal 199	low 119	high 18

SATB: Now...

SATB

□=mf □=dy □=mp □=pp □=f □=ff

the n-wn-ice you he S-iss w-iss w-iss w-iss
s slo ou he d

S A T B
- very high (or low)
- long consonants: pp & short vowels: mf

VERY LOW/HIGH → LOW
long vowels
long consonants

VERY HIGH
long vowels & notes

NORMAL
all other

SATB: TUTTI DIVISI (a 2)
very high, gliss., multi notes (include ad lib.)

A+B very high, soft, long consonants

S T
we, this
ere

S+T very low, loud, very long consonants

DIV (TUTTI) DIVISI

Het Open Kunstwerk

In 1962 verscheen bij uitgeverij Bompiani in Milaan *Opera Aperta* van een zekere Umberto Eco, professor aan de universiteit van Bologna. *Opera Aperta* genoot enige academische belangstelling want professor Eco had al een en ander gepubliceerd omtrent problemen van esthetische aard. Toen in 1965 de Franse vertaling (*L'oeuvre ouverte*) bij Editions du Seuil verscheen, werd het ook door enkele kunstenaars opgemerkt. Het veroorzaakte zelfs enige commotie, vooral bij de zogenaamde traditionalisten die zich door Eco's pleidooi voor 'openheid' bedreigd voelden. Begrijpelijk want de schepper, de unieke maker van het kunstwerk die op eenzame hoogten vertoeft, wordt compleet van zijn voetstuk gehaald in het revolutionaire concept van het 'open' kunstwerk als een onophoudelijk proces van vele interpretaties die het kunstwerk mee gestalte geven. Al vrij kort nadien zal Eco zijn erudiete bevindingen omtrent 'open' kunstwerken als het ware populariseren. Met romans zoals *De Naam van de Roos*, *De Slinger van Foucault*, *Baudolino*, die inderdaad op uiteenlopende wijzen kunnen gelezen worden, schopt hij het zelfs tot bestsellerauteur. Naast *Finnegans Wake* van James Joyce worden in *Opera Aperta* ook composities van Stockhausen (*Klavierstück XI*), Berio (*Sequenza voor dwarsfluit*), Pousseur (*Scambi*) en Boulez (*derde pianosonate*) behandeld. Bijna alle werken van Mauricio Kagel zijn in feite 'open' kunstwerken. Het zijn bijna letterlijk 'des oeuvres en mouvement' om Eco's omschrijving te gebruiken. Het hier afgebeelde fragment van de partituur van Kagels *Diaphonie* kan alvast verduidelijken dat iedere uitvoering ervan niet anders dan 'anders' kan zijn.

Johan Huys

Liquid Room

IN DE KIJKER

di 07.04.09 / 20.00 / Concertzaal

LIQUID ROOM / ICTUS / ARS MUSICA

Nieuwe muziek op drie podia, een oneindige mix van uiteenlopende werken, een ware klankorgie. De luisteraar is hier een passant die zelf bepaalt waar, wanneer en hoelang hij blijft luisteren. De pauzes kunt u helemaal zelf inplannen. Uitdagend werk van grootheden als Lois V Vierk, James Tenney en Kurt Schwitters staat naast de jonge generatie. Een schare geluidsingenieurs en de musici van Ictus doen de rest.

CONCERTGEBOUWCAFE

Geniet van een verwenkoffie, fingerfood of lunches à la carte in het Concertgebouwcafé. Beluister aan je tafel de cd-selectie als voor- of naproefje van een concert, of lees er een goed boek van het Concertgebouw. De cd's en boeken zijn bovendien ter plaatse te koop. Tijdelijke fototentoonstellingen komen goed tot hun recht in de hedendaagse architectuur van Robbrecht en Daem. U vindt dit rookvrije cultuurcafé op de benedenverdieping van het Concertgebouw.

tickets & info: www.concertgebouw.be / +32 70 22 33 02 / In&Uit, 't Zand 34, 8000 Brugge

DISCOVERY

DISCOVERYPAS
50% KORTING VOOR JONGEREN

Provincie
West-Vlaanderen

BRUGGE
MUNICIPALITEIT

DeMorgen
een open geest belooft meer

Knack
weekend
FOCUS
WOLFFELAAR

Klara

PORT AUTHORITY

ZEEBRUGGE

Electrabel

FLUXYS
COLLECTIEF EN VERBODEN

BOMBARDIER